

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Iustitia Et Ivre, Continens Tractatus De Prudentia, Fortitudine, &
temperantia, de Ieiunio, & Iustitia generaliter sumpta, de Iustitia
commutativa, nempe de Pactis, & Contractibus in genere, de Promissione,
& Donatione liberali, de Commodato, & Deposito, de Mutuo, & Vjura, de
Emptione, & ...

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

6. Qualiter remissione praelati obligatio reddendi debita cesset.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76677)

debitum famæ religioso restituendum, quod non est ipsius tantum, sed religionis & debitum filifamilias, scilicet, uxoris cuius ipsi non habent administrationem. Horum enim remissio vtpote de iure alieno valida non est.

Ab hac tamen regula excipi debet hæres alicuius defuncti, cuius hereditas insufficientis est omnibus creditoribus satisfaciendi; tunc enim si creditorum maior pars comparatione crediti, vt bene aduertit Menoch. *casu. 245. num. 10.* prædicto hæredi aliquam quantitatem remissioe valida est eorum remissio etiam alijs creditoribus non habentibus tacitam, vel expressam hypothecam inuitis, quia ea remissio vtilis reipublicæ est, ne desint qui qui hereditatem defuncti acceptare velint. Vt deciditur *leg. de sum. heredem. §. vlt. cum legib. sequentib. ff. de pactis. §. leg. regia. 6. tit. 1. §. part. 5.* & ibi Gregor. Lopez, & aduertit Molin. *tract. 2. disp. 572. vers. de iure communi*, vbi aduertit alijs debitoribus ab hærede iure communi hanc remissionem in præiudicium creditorum concedi non posse, bene tamen spectato iure nostro regio ex dicta *leg. 6.* & merito id sancitum est, cum ea remissio omnibus creditoribus piofit.

Item sæpe aliqui creditores iure positio inhabiles ad dictam remissionem redduntur, ob vitandas fraudes quæ in ea remissione possunt interuenire. Sicuti cum inhabiles redduntur canonici, vt possint distributiones remittere canonicis à choro absque legitima causa absentibus, *in ra. Trident. sess. 24. cap. 12. de reformat. & ecclesia à qua Archiepiscopus, vel Episcopus officium visitatoris exercens vltra necessaria accipit*, inhabilis redditur, vt hæc illis remittat. *cap. exigi de consub. ex exactionib. & tradit la. e. Molin. tract. 2. de iustis. disp. 85.* Ad idem est cum iudex delegatus aliquid vltra scilicet, & poculenta accipere, eaque sponè oblata, quæque intra paucos dies consumi possent, aut si acceperit pluraquam moderatas expensas, quando à domicilio egreditur, vel ea receperit à partibus notabiliter indigentibus nulla est remissio illius cui facienda est horum restitutio, sed ea remissione non obstante obligatur acceptum restituere. *cap. statuum §. in super in dicto §. si quid de rescriptis in 6. & cap. cum omni de vita, & honestate clericor.* Excipit nisi in aliquo regno contrarium sit consuetudine præscriptum, cui standum esse testatur Molina. *suprà disp. 84.* Denique in *clenon. volentes de hereticis in 6.* præcipitur sub excommunicationis poena inquisitoribus vt, restituant si quæ prætextu officij extorserint (scilicet modis illicitis) aut si aliqua bona ecclesiarum ob clericorum delictum sicco addixerint, nullaque eis remissio prodest, vt latius prosequitur Molina *tract. 2. disp. 84. Lelsius d. capite. 16. numer. 37. & sequentib.*

Secunda conditio est, vt remissio liberè fiat, si enim fiat ab extorcente, aut alio ex capite mente defuito nulla ea remissio, quia non est actus humanus potens obligationem dissolvere. Hinc est, non valere remissionem quam à creditore extorques metu incusso, vel fraude commissa. Vt si te, fingeres pauperem, & impotentem ad debita soluenda, cum tamen non sis, vel si creditorem cogeres pio recuperando debito domum tuam sæpe adire, frustra expectare diu, aliaque molestias ferre, ob quarum fugam tibi partem debiti remittit, ea remissio non videtur libera, sed per iniuriam extorta. Ad idem est si precibus importunis, & alsiduis, quas creditor maule vitare, quam vt sibi debitum soluitur remissio fiat. Vt tradit Nauarr. *cap. 16. num. 17. Sanch. plures referens lib. 4. de matr. disp. 10. Lelsius lib. 2. c. 17. n. 48.*

Porrò non solum remissione expressa debitum soluitur, sed etiam inceptatiua, & virtuali, etiam si probabilibus, & moraliter certis coniecturis existimes creditori gratum fore, vt debitum retineas, & tibi applices, excusaris ab eo debito soluendo, quia ea concepta remissio operatur quod operaretur expressa. Hac enim ratione à furtò excusatur, accipiens rem à quo credit non agrè laturum. Vt docet Nauarr. *cap. 17. num. 139. Perr. Nauarr. lib. 4. de rescriptis. cap. 1. num. 160. & 200. Lelsius lib. 2. cap. 12. num. 48.* Ex quo capite ij doctores excusant plerumque famulos filios, & amicos aliqua scilicet, & poculenta à domino suscipientes certo putantes si peterent sibi esse concedenda, non tamen audent petere ob verecundiam in quo non committitur furtum, cum absolute acceptio domino non displicat, sed modus tantum scilicet occurrat, & secretò, & ipso non præmonito. Ergo à fortiori excusaberis, quando certo iudicis creditorem gratam habere quod debitum retineas, tamen si aliquas ob causas non audeas remissionem petere, & docuit Eman. Saa. *verbo rescript. n. 32.*

Quoad forum externum attinet spectato iure communi, hac remissione facta, pacto nudo, id est nec iuramento, nec stipulatione vestito sola extinguitur actio, & obligatio naturalis ciuili actione, & obligatione remanente, quam debitor excipere potest allegatione remissionis sibi factæ. Vt habetur *§. præerea. §. equè insit. de exceptionibus & leg. si vnus §. pactus. ff. de pactis.* At spectato iure nostro regio. *leg. 2. tit. 16. lib. 5. collect. omnis actio, & obligatio extinguitur, ac si verè debitum esset solutum; cessatque omnis obligatio accessoria fideiussoris, & pignoris §. 1. quibus mod. soluitur oblig. in insit. & leg. Ferd. de Castro, de iust. & iur.*

cum principalis ff. de regul. iur. & cap. accessorium. de reg. iur. in 6.

Hæc autem remissio non solum verbis, sed etiam facto in foro externo inducitur. Si enim creditor instrumentum obligationis rumpeat, cancellaret, vel suo debitori traderet scienter, & absque villa vi, manifestè conuincitur debitum velle remittere. *iuxta leg. si cirographum ff. de probationib. & leg. habeo ff. de pactis.* Quod adeo verum est, vt ex eo tantum quod apud debitorem, nisi domesticus sit, illud instrumentum reperitur, siue cancellatum, siue non fiat præsumptio vel debitum soluisse, vel à creditore remissum esse. Quocirca si creditor assensu ignoranter tradidisset, vel rupisset, seu cancellasse, vel vi aut furtim sibi sublatum esse, probare testibus poterit. Interim autem debitor cogi non potest soluere. Vti colligitur ex his quæ tradit Barr. & Baldus *in dictis legib. Gregor. Lopez, leg. tit. 19. part. 3. & leg. 9. tit. 14. part. 5. Paul. Laym. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 2. c. 9. in fine.*

Sed quid dicendum, cum creditor plures habet debitores, & vni obligationem soluendi remittit, manent ne omnes à debiti solutione liberi? Respondeo, si is cui facta est remissio, sit principalis debitor, alij vero solum secundarij, & in illius defectum, certum est omnes liberos esse, sicuti liber est fideiussor, facta debitori remissione. Vti ex communi docuit Ioann. Medin. *quæst. 8. dub. 3. Sotus lib. 4. de iustit. q. 7. art. 3. in fine Gabr. Valq. de rescript. cap. 9. §. 1. dub. 4.*

Si veru remissio facta sit secundario debitori distinguendum est de remissione debiti, vel de remissione actionis. Si solum actionem creditor remittat, qua potest illum in defectum principalis compellere, manifestum est ex hac remissione nihil principali debitori remissum esse, sed integre ac antea adstrictum manere, quia eius obligatio non pendet ab obligatione secundarij, vt contingit in remissione facta fideiussori, cuius causa debitor non liberatur. Verum si creditor remittit debitum absolute, quod præstare nequit nisi in defectum principalis, quia non est debitor, nisi cum hæc deficit, tunc principalis non tenetur creditori soluere, sed ei cui est facta remissio. Nam per hanc remissionem creditor ius quod habebat in principale, transiit in secundarium; ea enim remissio est quoadam debiti solutio. At soluite secundario debitor, principalis ei tenetur Sicuti docuit Petr. Nauarr. *lib. 3. de rescript. c. 4. n. 94.* Si vero plures sint debitores æque primò, vel æque secundo, ex remissione vni concessa, alij non deobligantur soluere suam portionem, quia vnus obligatio ab altera non pendet, neque illi est accessoria. Non tamen ob eam remissionem grauari singuli debent amplius quam si remissio facta non esset, vt bene aduertit Vasquez, *dub. 5.* Quare si Petr. Ioannes, & Andreas, vt inquit Vasquez, deberent sex, & Petro sua portio remissa esset, si Ioannes nollet soluere suam portionem, Andreas non teneretur soluere quatuor, sed tria; quia inter ipsam, & Petrum cui est facta remissio solutio diuidenda est.

§. VI.

Qualiter remissione prælati, obligatio reddendi debita cesset.

- 1. Hac remissio requirit causam rationabilem.
- 2. Cum bona sunt incerta qualiter Pontifex eorum obligationem remittat. Respondetur remissioe.
- 3. Quibus in euentibus remittere Pontifex debita certa potest.

Hæc compositio, & remissio tam circa debita certa, quam incerta esse potest, sequitur tamen causam rationabilem vt valida sit saltem quoad bona quæ Pontifex temporalis iurisdictioni specialiter non sunt subiecta. Vti docuerunt Ioann. Medin. *cod. de rescript. q. 3. causa 11.* Sy uel. *rescript. 7. q. 2.* Petr. Nauarr. *lib. 4. de rescript. c. 5. num. 24.* Lelsius *lib. 2. cap. 16. num. 81.* Nam cum Pontifex horum bonorum dominus non sit, nequit illorum dispositionem habere, nisi quatenus bono speciali Ecclesie conducere potest.

Cum bona sunt incerta *tract. de bulla Cruciate circa finem*, docuimus qualiter Pontifex eorum remissionem faciat, & quomodo ab alijs prælati hanc potestatem remittendi, seu componendi debitores abstulerit, ibique examinauimus, an debitores quibus ea compositio, seu remissio facta est teneantur domino comparente restitutionem aliquam præstare, maxime si sententia iudicis condemnatoria accedat.

Quoad debita certa attinet ratio vel nunquam Pontifex hanc compositionem seu remissionem facit, tamen si facere possit, vt præcitati doctores docent. Nam cum Pontifici competat totius Ecclesie regimen, & administratio, aliquandoque possit conducere huic recte administrationi, ne debita alicui personæ soluantur, poterit illum solutionem impedire, cum omnia bona temporalia spiritibus debeant esse subiecta. Quod autem aliquando conducere possit, vt debita certa persona non soluantur inde conuincitur, creditori in hæresum, aliudve crimen lapsi

lapso confiscari, illorumque dominium auferri posse. *cap. cum secundum leges de hereticis in 6.* Ergo à fortiori eorum debita confiscari possunt. Et quod magis est, principes ecclesiam oppugnantes priuatur à Pontifici dominis, & iurisdictionibus, & eorum subditi à iuramento fidelitatis eximuntur. *cap. absolutos de hereticis.* & ibi Glossa. Ergo à fortiori poterunt debitoribus ab obligatione illis debita soluendi liberari. Deinde non solum in panam culpæ à creditore commissæ poterit Pontifex creditorem à soluendo debito liberare, sed quia id bono spirituali, & illius rectæ gubernationi cedit. Si enim debitor pro defendenda ecclesia labores plurimos subit, aut propria bona exposuit, poterit Pontifex in gratiam defensionis ab obligatione debiti soluendi liberare. Et licet hic fauor, & gratia cedat in tertij præiudicium, id permittendum est ob bonum commune, maxime si alia via illud præiudicium compensetur, vti fieri potest, & conuenit. Et ratio omnium est qui licet Pontifex non habeat dominium directum, & per se, bonorum fidelium qui sibi temporaliter non subduntur, habet tamen administrationem, & dispositionem illorum quatenus spirituali ecclesie administrationi necessaria fuerint. Vnde potest de his disponere prout ad huiusmodi finem consequendum conueniens fuerit. Vide quæ dixi *suprad. tract. de vniuers. punct. vlt.*

PUNCTVM XVII.

De causis ob quas à debiti solutione excusari debitor potest.

Hæ causæ communes sunt tam debitis ex legitimo contractu, quam ex delicto prouenientibus, ideoque doctrina omnibus communis erit.

§. I.

Qualiter necessitas extrema debitum soluendum extinguit.

1. *Debita alia sunt, quorum dominium non habet patiens necessitatem, alia quorum habet dominium.*
2. *Consumens rem alienam in hac necessitate aliquibus videtur obligatus, transacta necessitate, creditori satisfacere.*
3. *Si aliquid superest post necessitatem domino est reddendum.*
4. *Si aliunde habeas, vel speras habere bona quibus in necessitate consumptum satisfacias, obligaris. Secus si hæc deficient.*
5. *Si res consumpta tua sit, esto debita, non exinguitur debitum.*

Premittendum est, debita alia esse quorum dominium non extat apud debitorem; vti sunt regulariter debita ex furto: rapina, aliove simili delicto: item ex contractu depositi, aut commodati. Alia debita sunt, quorum dominium debitori competit; vti sunt debita ex mutuo, emptore, similive contractu. Secundò hæc debita contrahi possunt ante necessitatem, vel necessitate urgente. Tertio debitor potest esse ita pauper, vt non habeat aliunde bona, neque proximam spem habendi quibus debitis satisfacere possit, vel potest alibi bona habere, quibus satisfacere debitis potest, tamen si præsentis loco ea non habeat. Quarto quidquid debitor exercere potest circa seipsum, idem exercere potest, si eius parens, soror, vxor, filij, alijque similes ea necessitate opprimantur. Vti docuit Sotus *lib. 4. de iust. q. 7. art. 1.* Lopez *1. p. instruit. cap. § 3.* Tolet. *de peccat. mort. cap. 19.* Petr. Nauar. *lib. 4. c. 4. numer. 17.* Lessius *lib. 2. c. 16. num. 1. & 4.*

Conueniunt omnes debitorem vsu rei alienæ extreme indigentem posse accipere, & solutionem differre. Solumque est difficultas, an eo vsu contentus esse debeat ita vt transacta necessitate teneatur debitum soluere ac si necessitas non interuenisset? Et ratio difficultatis est, quia non videtur obligatus creditor eo casu absolute donate, sed solum donare sub onere restituendi, vel mutuari, si quidem ea donatione vel mutuo, æquæ ac donatione absoluta, necessitati occurratur, quod tantum creditor præstare debet. Vti docuit Lessius *lib. 2. cap. 16. dub. 1. num. 4.* Quod efficacius videtur procedere, si ante necessitatis aduentum rem inique abstulisti, vel in depositum, aut commodatum acceptisti quia teneris tunc ex iniusta acceptione, quæ ob necessitatem non remittitur, vel ex contractu qui non dissoluitur.

Dicendum igitur est, si transacta necessitate aliquid ex re aliena residuum fuerit, domino reddendum est, vti ex fetè omnium sententia docuit Medina *de restitut. q. 3. causa 1.* Petr. Nauar. *lib. 3. c. 1. n. 322.* & *lib. 4. c. 4. n. 24.* quia indigens solum potest aliena accipere, & retinere quatenus suæ necessitati subleuanda necessaria fuerint. Et tenet si acceptisti equum, nauem, pallium, vt necessitati subuenies par non est vt dominus iis priuetur, si quidem eorum vsu iam nõ indiges. Neque enim tibi res concessa fuit, sed vsus.

Quando autem res aliena in remedium necessitatis extreme absumitur, vti plerumque est res vsu consumptibilis, distingi debet si aliunde habeas, vel speras habere bona quibus creditori satisfacere possis, tamen si eius debita consumas, nullatenus tibi obligatio debiti extinguitur, sed conseruatur restituenda postmodum. Vt bene docuit Petr. Nauar. *lib. 4. capite 4. numer. 20.* Lessius *dicto capite 16 numer. 4.* Ratio est, quia extrema necessitas tantum tribuit ius dominum rebus propriis priuandi, & debita denegandi quatenus absumens vere illis indiget. At si bona aliunde habes, vel speras habere non indiges creditorem suis debitis priuare, tamen si indigeas tuis bonis quasi in commodum vti, ergo, &c.

Quod si bona aliunde non habeas, sed vere pauper sis probabilis exitum, re consumpta, nullam tibi superesse obligationem, siue rem possides ex delicto, siue ex contractu non transferente dominium. Sic pleribus firmat Petr. Nauar. *lib. 3. de restitut. cap. 1. numer. 300.* & *1099. præcipue numer. 311.* & *lib. 4. cap. 4. numer. 24.* Moueor, quia diuisio rerum iure gentium introducta videtur sub eo onere, & conditione vt extreme indigentibus subueniant, ideo que tritum est proterbium. In necessitate omnia sunt communia. Casus enim necessitatis extremae exceptus est à diuisione, ergo absumens rem alienam in ea necessitate non absumit alienam, sed propriam, sibi que ratione necessitatis non obligatam applicatam. Non igitur ad vllam restitutionem obligandus est. Quod si dicas; accipi rem alienam ante necessitatem furto, vel rapina, contraxi ergo obligationem restituendam ex iniusta acceptione, quæ obligatio superueniente necessitate non videtur extinguí, sed conseruari restituenda postmodum, si ad lautiorum fortunam deuenere vel accipi in depositum, aut commodatum quorum contra suum obligatio, transacta necessitate, virgescere potest cum non videatur necessitate extingui oblat. Quia debitum ex iniusta acceptione, commdato, vel deposito cessat si dominus liberam illius donationem faciat. At virgescere necessitate saltem ex charitate & vt pluribus placet ex iniustitia, tenetur dominus donationem rei proximo necessitate facere. Ergo cessat integra obligatio. Minorem probo, quia eo casu tenetur elemosynæ præcepto, cui non satisfacit mutando, vel donando sub obligatione restituendi, quod idem est. Donans enim sub obligatione id ipsum reddendi non donat, sed mutuat: at præcepto elemosynæ mutuo non fit satis, sed necessaria est donatio. Vt probat *tract. de charit. disp. 2. pun. 2. & 3. ergo. &c.* Adde cum res absumpta ex deposito, rei commodato habetur & petitur absque depositarij, vel commodatarij culpa domino petiit, neque vlla inde obligatio depositario, aut commodatario nascitur.

Verum si res quæ absumitur propria sit eo quoad mutuo, vel venditione ante necessitatem habuisset, non tibi extinguitur obligatio, quia eo casu non indistiguitur alieno, sed proprio, & proprio consumpsisti. Non igitur ab obligatione ante contracta excusaris, hæc enim exculatio necessaria non fuit, vt tux necessitati prouideres. Atque ita docet communis Petr. Nauar. *lib. 4. c. 4. n. 20.* Less. *lib. 2. cap. 16. dub. 1. numer. 4.* præter illos quos tereti *tract. de charit. disp. 1. pun. 10.*

§ II.

An idem dicendum sit de necessitate graui, & iactura status.

1. *Stante necessitate graui deobligaris interim restituere.*
2. *Verius est necessitatem grauius debitum extinguere, siue necessitas extrema.*
3. *Proposuntur obiectiones.*
4. *Ad prædictam necessitatem iactura ab statu reducitur.*
5. *Duplex conditor interuenire debet.*
6. *Quid si creditor in eadem sit necessitate extrema constitutus.*
7. *Et quid in graui necessitate.*

Quoad necessitatem grauem atinet quæ in eo sita est, vt si debita solus difficultet vitam sustinebis, iustitiamque vexaberis, à tuo statu decides, &c. conueniunt communiter doctores, S. Antonin. *2. pte. 2. cap. 8.* Scotus *in 4. d. 15. quæst. 2. art. 4.* Syluest. *verbo restitutio. §. quæst. 1. & 3.* Nauar. *cap. 17. numer. 62.* Petr. Nauar. *lib. 4. cap. 4. numer. 4.* Lessius *lib. 2. cap. 16. dub. 1. numer. 14.* Paul. Laym. *lib. 3. sum. sect. 5. tract. 2. cap. 11. te deobligatur esse interim restituere. Quia nullus debitor attingitur debita reddere, si ex ea redditione graue damnum incurrit, quia lex charitatis, & iustitiæ quæ suus est, nequit tam graue onus debitoribus imponere.*

Difficultas autem est, an ea necessitas grauis extinguat debitum, eo modo quo nuper diximus necessitate extrema extinguitur. Et affirmatiuam partem probabiliorum reputo, eo quod præceptum elemosynæ non solum diuitem in extrema necessitate, sed etiam in graui attingat. Vti probauimus *dicto tract. 6. de charit. disp. 2. de elemosynæ pun. 2.* & tradit plures referens Petrus Nauar. *lib. 3. de restit. cap. 1. n. 315.* Banner. *2. 2. q. 37. art. 6. dub.*